

І. П. Динник,
провідний фахівець відділу конкурсного відбору здобувачів вищої освіти Інституту
публічного управління та адміністрування, Національна академія державного управління
при Президенті України, м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.3.143

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ПРАКТИКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

I. Dynnyk,
Senior Specialist at the Department of Competitive Selection of Higher Education Institutes
at the Institute of Public Administration and Administration,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF THE EFFECTIVE INTERACTION OF THE STATE AND CIVIL SOCIETY
AND ITS IMPLEMENTATION IN THE PRACTICE OF THE STATE ADMINISTRATION OF UKRAINE

У статті здійснено ґрунтовний аналіз взаємодії держави та громадянського суспільства в умовах децентралізації. Обґрунтовано питання, що важливим чинником побудови нової держави, основаної на демократичних цінностях у період трансформаційних процесів, особливо при переході від тоталітарної форми правління до демократії, є вивчення та впровадження ефективних моделей зарубіжного досвіду.

Відповідно до поставленої дослідницької мети розкрито теоретико-методологічний зміст імплементації міжнародного досвіду щодо взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації в Україні. Заслугує на увагу сформульоване у статті бачення, що процес формування громадянського суспільства в Україні безпосередньо залежить від правового визначення статусу його інститутів і зокрема максимально ефективного законодавчого закріплення скоординованого порядку створення та діяльності громадських організацій. Законодавче регулювання має базуватися на достатньо виваженому, розумному балансі інтересів держави і громадянського суспільства. Ідентифіковано критерії ефективності механізмів державного управління у взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством. З'ясовано, що від масштабів державного втручання у діяльність об'єднань громадян залежить державний режим і напрями подальшого розвитку держави.

The article provides a thorough analysis of the interaction of state and civil society in the conditions of decentralization. The article argues that the study of effective models of foreign experience is an important factor in the construction of a new state based on democratic values during the period of transformational processes, especially in the transition from a totalitarian form of government to democracy.

According to the research goal, the theoretical and methodological content of the implementation of international experience concerning the interaction of the state and civil society in the conditions of decentralization in Ukraine is disclosed. The article formulated in the article that the process of forming a civil society in Ukraine directly depends on the legal definition of the status of its institutions and, in particular, on the maximum effective legislative consolidation of a coordinated procedure for the creation and operation of public organizations. Legislative regulation should be based on a sufficiently balanced, reasonable balance of interests of the state and civil society. The criteria of the effectiveness of public administration mechanisms in the interaction of public authorities with civil society have been identified. It was clarified that the state regime and directions of further development of the state depend on the extent of state interference in the activities of citizens' associations. It has been discovered that over the last decades the idea of civil society has been gradually evolving, changing the views of citizens and government officials on its role and added value. For many years, governments around the world have seen an obstacle in civil society organizations, which was more likely to interfere with the work of the authorities than to have any effect on its benefit. The gradual change of view towards the realization that CSOs in fact are indispensable and valuable partners of the authorities has led to the need to stop the decline of confidence in state institutions and overcome the widening gap between citizens and their authorities. The need for a constructive dialogue between citizens and institutions of governance and the

provision of a more transparent, open and accountable management that responsibly responds to the needs of its citizens has formed a contemporary global awareness of the role of public dialogue in the decision-making process. The core of this new concept was the need to develop participatory democracy and responsible governance, which would support and support each other.

Ключові слова: міжнародний досвід, взаємодія, держава, громадянське суспільство, прозорість, участь, підзвітність, децентралізація, імплементація, державне управління.

Key words: international experience, interaction, state, civil society, transparency, participation, accountability, decentralization, implementation, public administration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Для подальшої розбудови України як демократичної, соціальної, правової держави надзвичайно важливою є взаємодія держави з інститутами громадянського суспільства в умовах децентралізації. Як показує європейський та світовий досвід, суспільний прогрес, демократичний розвиток та економічне зростання будь-якої держави неможливо реалізувати без активної участі з боку суспільства. Розвинене громадянське суспільство є невід'ємною складовою всіх демократичних правових держав світу. Основними з критеріїв життєдіяльності європейських країн є розвиток демократії, громадянського суспільства, соціальної та правової держави. Європейський вектор розвитку України зумовлює потребу руху у напрямку європейської цивілізаційної моделі, закріплення європейських критеріїв. Розвиток у всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави можливий лише за умови функціонування та розвитку активного громадянського суспільства.

Такий контекст актуалізації даної проблематики зумовлює наукову розвідку в напрямі пошуку методології оцінки ефективності імплементації міжнародного досвіду щодо взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

В Україні наразі достатньо гостро стоїть потреба вироблення механізмів ефективної взаємодії між державою та інститутами громадянського суспільства. Ця проблематика порушується у працях багатьох українських науковців, а саме: Е. Афоніна, В. Бакуменка, В. Бондаренка, К. Гаджієва, В. Козакова, В. Корженка, А. Мацюка, В. Місюри, В. Нікітіна, О. Радченка, А. Халецького та інших учених. Однак попри значну увагу з боку науковців, громадськості та працівників органів влади різних рівнів, зазначені питання потребують подальшого розгляду та ґрунтового вивчення, що є метою цієї роботи.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є необхідність здійснення ґрунтового аналізу громадянського суспільства в сучасній Україні як структурної складової взаємодії держави та громадянського суспільства в умовах децентралізації. Досягнення мети зумовлює вирішення таких дослідницьких завдань: розкрити теоретико-методологічний зміст імплементації міжнародного досвіду щодо взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації, іденти-

фікувати критерії ефективності механізмів державного управління у взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством, визначити та проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації в практиці державного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Упродовж останніх десятиліть ідея громадянського суспільства поступово розвивається, змінюючи погляди громадян і урядовців на його роль і додаткову цінність. Багато років уряди усього світу вбачали в організаціях громадянського суспільства перешкоду, яка радше заважала діяльності органів влади, ніж чинила якийсь вплив на її користь. До поступової зміни поглядів у бік усвідомлення, що насправді організації громадянського суспільства (далі — ОГС) є незамінними й цінними партнерами влади, призвела необхідність зупинити спад довіри до державних інституцій і подолати дедалі ширший розрив між громадянами та їхніми органами влади. Необхідність започаткування конструктивного діалогу між громадянами та владними інститутами і забезпечення більш прозорого, відкритого й підзвітного управління, яке б чуйно реагувало на потреби своїх громадян, сформувала сучасне глобальне усвідомлення ролі громадського діалогу в процесі прийняття рішень. Серцевиною цієї нової концепції стала необхідність розвитку партиципаторної демократії та відповідального управління, які б підкріплювали та підтримували одне одного.

Багато з розвинених демократичних країн мають значний досвід щодо взаємодії органів державної влади з громадськістю на засадах побудови взаємної довіри з метою досягнення соціальної інтеграції, покращення умов життя і сталого розвитку суспільства, а саме: країни Європейського Союзу та США.

Ми вважаємо за необхідне взяти за основу провідного досвіду взаємодії як критерії ефективності механізмів державного управління взаємодією органів державної влади з громадянським суспільством три основні принципи належного державного управління: прозорість, участі й підзвітність.

Успіх демократичних перетворень потребує своєрідного підґрунтя у вигляді розвинених інститутів громадянського суспільства, що діють за принципами демократичного узгодження інтересів між групами, а також визнання й впровадження постулатів європейської ідентичності [4, с. 57]. В Україні головним завданням науково-практичної діяльності є вирішення проблеми ефективної реалізації взаємодії органів державної влади та гро-

мадських організацій в умовах децентралізації в практиці державного управління.

Для України цікавим є досвід Сполучених Штатів Америки.

У США набули розвитку різноманітні форми прямої участі населення у місцевих заходах:

- створення громадських рад (комітетів) і спеціалізованих комісій, в основу діяльності яких закладено добровільний принцип. Пропозиції, розглянуті й прийняті на рівні рад і комісій, є обов'язковими для розгляду міської ради;

- практика волонтерської діяльності; ініціювання форумів для обговорення стратегічних планів розвитку міст, які мають статус обов'язкових;

- особливої уваги заслуговує досвід функціонування такої форми, як наглядові ради, що складаються із рядових членів територіальних громад. Головне завдання наглядових рад — громадська діяльність і допомога владі під час надзвичайних криз;

- на всіх територіальних рівнях існує така форма діяльності, як громадські ради. Сутність роботи рад полягає в здійсненні оперативного контролю за рішеннями, які приймаються комісіями в межах міських рад. Громадські ради (громадські дорадчі комітети) у системі здійснення самоврядних функцій у США є альтернативним інструментом громадських слухань.

Взаємодія влади з громадськістю через інформаційні ресурси є важливим інструментом налагодження партнерських стосунків між ними, поліпшення діяльності самої влади. Це передбачає не тільки надання, а й обмін інформацією.

Для реалізації цього необхідно мати відповідний рівень інформаційних технологій та забезпечення ними усіх задіяних сторін, тобто як органів влади, так і широкого кола громадськості. Громадські об'єднання мають впливати на державу, органи публічної влади, посадових осіб, а кожен громадянин повинен усвідомити свою причетність у формуванні та здійсненні узгодженої державної комунікативної політики [9].

Розвиток громадянського суспільства та підвищення можливості впливати на процес формування політики громадяни європейських країн отримали з застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а саме з розширенням доступу до Інтернету, розвитком соціальних мереж, створенням нових технологій та підтримкою з боку фондів ЄС та США.

Ефективною технологією для покращення громадянської участі та соціального капіталу є використання онлайн-платформ для залучення населення до прийняття рішень. Наприклад, платформа "eOpinio" у Німеччині використовує інструмент "спільного бюджету", за допомогою якого здійснюється громадське обговорення муніципального бюджету та частина коштів витрачається на ідеї, підтримані більшістю громади. На естонському порталі "osale.ee" можна дистанційно брати участь у громадських та слуханнях у муніципальних органах влади.

Уряд Македонії розробив три електронних платформи для залучення громадянського суспільства до процесу вироблення політики: e-Demokratija.mk., платформа ENER та Nvosorabotka.gov.mk. [13]. Загалом, у країнах ЄС поступово відмовляються від формату засідань консультативно-дорадчих органів на користь онлайн-консультаций з громадськістю.

Саме тому наша держава також може відмовитися від так званих "засідань у кабінетах" та перейти до консультування з громадськістю на Інтернет-ресурсах, що буде тим самим пришвидшувати вирішення різноманітних питань та доцільність використання часу на вирішення певних питань.

Традиційні практики встановлення діалогу громадськості та державних структур передбачають проведення громадського обговорення. Зокрема Кодекс практики консультацій Великобританії закріплює таку обов'язковість, наголошуючи, що просте оприлюднення урядом інформації чи переговори із зацікавленими сторонами виключно для збору фактичних даних з певної тематики не можуть вважатися реальними консультаціями з громадськістю. У Німеччині загальновідомою є практика збільшення шансів проходження законопроекту у парламенті через відображення результатів громадського обговорення у пояснювальній записці до нього.

Ми бачимо за доцільне внести такі зміни і в наше українське законодавство, а саме відобразити, що прийняття законопроекту без результатів громадського обговорення у пояснювальній записці є неможливим. Тобто, якщо до законопроекту не будуть додаватися дані громадського обговорення чи їх буде не достатньо то і реєструвати у парламенті його буде неможливо. Це збільшить участь громадян у обговоренні певного законопроекту, а особливо якщо це буде стосуватися питань місцевого значення.

Для розвитку громадської участі через освіту та використання нових технологій в рамках реалізації стратегії Європейського Союзу "Партисипаторне громадянство" європейськими країнами здійснюється інкорпорація навчальних програм "активного громадянина" у систему середньої та вищої освіти. Прикладом таких програм є програма "Dream Citizen" ("Громадянин Мрії") в Угорщині [11].

Високу ефективність та результативність використання потенціалу за допомогою соціальних мереж громадянським суспільством можна спостерігати на прикладі громадянської ініціативи "Санітарний день" у Фінляндії. Зміст її полягає у можливості надання непотрібним речам другого життя, організовуючи протягом одного дня при підтримці місцевої влади продаж або обмін останніх. Ініціатива, озвучена за допомогою Facebook, мала значну підтримку, як з боку місцевих жителів, так і місцевої влади. Робоча група підраховувала, що кількість бажаючих прийняти участь у цій акції досягла 3 тис. продавців. Така ініціатива засвідчила ефективність партнерства громадянського суспільства та держави: здатність громади до мобілізації та готовність влади стати партнером у реалізації актуальних питань міста [12].

Ми вважаємо, що така ініціатива є досить актуальною для України, оскільки в нас теж є достатня кількість громадських організацій, які мають свої сторінки в соціальних мережах і можуть таким чином за допомогою та у взаємодії з державою проводити різні акції та ініціативи, насамперед для таких важливих питань, як збір коштів на допомогу хворим дітям, продаж старих речей чи проведення акції для прибирання території свого міста від сміття. Було б доцільним, щоб органи державної влади та органи місцевого самоврядування висували свою ініціативу і кожний місяць проводили таку роботу.

На сьогоднішній час багато з розвинених демократичних країн світу мають значний досвід щодо взаємодії

органів державної влади з громадськістю. Приклади діяльності із зазначеної проблеми органів влади тих країн, що визнані світовими лідерами щодо демократії та взаємодії влади з громадськістю, а саме: Великобританія, Франція, Канада, Німеччина, США.

Якщо брати до уваги досвід Великобританії, то громадські організації беруть активну участь у сферах освіти, культури, відпочинку та соціальних послуг [1, с. 12—13]. Тільки на освіту припадає 42% всіх витрат третього сектору. Це є свідченням довгої традиції британських "публічних шкіл" і незалежних університетів, а також трансформації урядових коледжів та політехнічних інститутів у приватні навчальні заклади, яка має місце в сьогоденній Великобританії.

Деякі аспекти досвіду Франції (укладання контрактів у сфері надання послуг). Франція визнана одним із світових лідерів демократії, яка має досить багато спільних рис з Україною та її системою державного управління. Перші реформи в незалежній Україні базувалися саме на досвіді цієї країни.

Реформа структури французької адміністрації, яка почалася 23 лютого 1989 року зі створення так званих "центрів відповідальності" розвивалась у двох напрямках: залучення та участь громадськості та "контрактування" як форма партнерства громадськості і влади. Законодавство передбачало, що керівники зазначених центрів повинні об'єднати політику на національному рівні з особливостями регіонів при постійній участі громадськості для того, щоб оптимізувати свою діяльність та здійснення реформи [10]. У 2001 р. Франція відзначала сторіччя Закону про асоціації 1901 р., його значення в історія цієї країни не може бути переоцінено. Оскільки цей закон показав реальні зміни у ставленні французького суспільства до практики створення асоціацій. Після введення в силу цього закону в країні почалося стрімке зростання кількості асоціацій та їх членів, а також сфер діяльності, в які ці асоціації було залучені.

Прийняття Закону 1901 р. є і на сьогоднішній день важливим для розвитку громадських організацій Франції, його простота та відкритість були головними ознаками позитивного відношення до асоціацій, які характеризують сучасне суспільство.

Активне залучення громадськості до державних справ ми розглянемо на досвіді Канади, яке почало розвиватись наприкінці 1960-х — початку 1970 років.

Впродовж 1960—1970 років федеральний уряд Канади, через надання грантів, активно сприяв процесам розвитку демократії та широкому залученню громадськості до діяльності органів місцевого самоврядування так і громадським об'єднанням, які займались питаннями розвитку громад. Процеси відкритості влади у той час у Канаді знайшли свій розвиток і на центральному рівні управління, що може слугувати прикладом для багатьох країн: вільний доступ громадян на засідання канадського Парламенту та можливість здійснювати громадську експертизу законопроектів, що там розглядаються.

Органам державної влади Канади належить основна роль в організації процесу залучення громадськості до спільної роботи, у розвитку інноваційних шляхів співпраці влади з населенням для вирішення питань суспільного розвитку. У сучасній практиці управління стає все більше різних проблемних питань, до розв'язання яких залучається громадськість. Це допомагає владі

краще зрозуміти як потреби населення, так і побачити саму проблему з точки зору громадськості і знайти взаємовигідне рішення, з урахуванням громадської думки. А населення у цьому зв'язку має можливість брати участь у процесі прийняття рішень з життєво важливих для нього питань, краще зрозуміти як проблеми, так і пов'язані з ними труднощі, а також через свою участь контролювати їх діяльність. На сьогоднішній час процес участі громадськості Канади в роботі органів публічної влади продовжує розвиватись на місцевому рівні. Громадяни країни залучаються до таких сфер як економічний розвиток і політична реструктуризація [2].

Цікавим є досвід Німеччини. Однією з найважливіших визначальних особливостей соціальної системи Німеччини є "широка, все проникаюча суспільно корисна діяльність добродійних спілок. Повсякденну роботу з виявлення соціальної підтримки та допомоги різним верствам населення здійснюють сотні суспільно корисних громадських організацій. Вони мають багаторічний досвід роботи та відіграють важливу роль у рішенні задач побудови системи соціальної безпеки. Особливої уваги та вивчення заслуговує державний підхід до створення і функціонування таких організацій. Держава у даному питанні реалізує принцип надання громадянам можливості допомогти собі та іншим, намагаючись при цьому звести до мінімуму контрольні функції, віддаючи перевагу механізмам розвитку ініціативи та творчості у сфері соціальної діяльності. Про діяльність таких організацій розповідають стислі рекламні листівки, які можна побачити і у відділі соціального забезпечення, і в лікарні, і у бібліотеці [7, с. 274]".

Розумна й доцільна практика реалізації в Німеччині права кожного громадянина на участь у вирішенні соціальних завдань. Вона ґрунтується не на створенні бюрократичних, закостенілих соціальних служб, а на гнучкому використанні суспільно корисних організацій, які займаються соціальними проектами.

Найбільш класична схема взаємодії громадянського суспільства з державою спрацювала в Америці. Тому досвід цієї країни є надзвичайно цікавим. Саме тут через діяльність громадян постало відповідне суспільство, а лише потім, з благословення громадянського суспільства, була утворена держава. Цей факт підтверджується текстом першої Конституції нової країни. "Ми, що підписалися нижче, зробивши це у славу Бога, для розповсюдження християнської віри і ухвалу нашої вітчизни, зробивши подорож з метою заснувати першу колонію на цих берегах, в цілковитій згоді між собою засвідчуємо, що вирішили об'єднатися в громадянський організм для кращого самоврядування... завдяки цій угоді ми вводимо закони, ордонанси та акти, а також створюємо адміністративні заклади, яким обіцяємо підкорятися" [8, с. 109].

На відміну від зарубіжних країн, за наявної системи державного управління в Україні, органи державної влади не розглядають суспільство надійним партнером у механізмі взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації.

Не можна оминати увагою досвід Швейцарії, який є показовим прикладом для вирішення подібних питань та розв'язання наявних проблем у сфері суспільних відносин. Відмінною особливістю Швейцарії від інших держав світу є те, що населення цієї країни володіє правом без-

посередньо брати участь в законодавстві країни як на кантональному, так і на загальному федеральному рівні, що є свідченням наявності елементів прямої демократії. На вимогу 50 тис. громадян або 8 кантонів можуть бути організовані факультативні референдуми з питань внутрішнього життя країни. Народна ініціатива вважається схваленою у разі її підтримання як більшістю громадян, які взяли участь у голосуванні, так і більшістю кантонів. Цей механізм, що свідчить про наявність прямої демократії, є одним з головних надбань швейцарців, яким вони в жодному разі не згодні поступитися [3, с. 262; 5, с. 390].

На сучасному етапі розвитку, коли в Україні здійснюється політична, адміністративна та адміністративно-територіальна, судова реформа, а також реформа органів місцевого самоврядування, думки українських науковців знову повертаються до Швейцарії, досвід якої, на думку С. Рудича, хоча й не можна прямо перенести на український ґрунт, проте, він може стати у нагоді при визначенні стратегічного розвитку України [5, с. 395—396; 6, с. 199].

У цілому, ми погоджуємось з таким твердженням, варто зазначити, що мова не йде про сліпе перенесення прямого досвіду, або запозичення основних елементів системи державного управління Швейцарії, хоча треба визнати, що така модель найбільш оптимальна для України з багатьох ознак насамперед це стосується наявності сталих традицій в управлінні на рівні громад — основи громадянського суспільства.

Велику небезпеку для стабільного розвитку держави можуть становити спроби формування "квазігромадянського суспільства", залежно від влади або політичної опозиції, шляхом створення, наприклад, неурядових організацій під вибори для "розкрутки" певних політиків. Таке "квазігромадянське суспільство" через брак реальної комунікації між політичним та громадським секторами підриває довіру громадян і до держави, і до неурядових організацій, що веде до послаблення соціального порядку в країні, дестабілізації суспільних відносин та процесів.

Важливою складовою у оптимізації механізмів взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації може стати застосування референдумів як інституту прямої демократії, з урахуванням практики держав сталої та молодшої демократії. Україні як державі молодшої демократії необхідно уважно підходити до використання досвіду та практики країн ЦСЄ, які використовують у якості прямої демократії місцеві та загальнонаціональні референдуми.

Україні слід дотримуватися принципів прозорості та уніфікованості нормативно-правових вимог, якими регламентовано функціонування громадянського суспільства. Необхідно підвищувати роль різних інструментів прямої демократії як форми громадського контролю і реалізації народовладдя, зокрема через запровадження практики укладання двосторонніх договорів між владою та організаціями громадянського суспільства, забезпечувати можливу участь груп інтересів в обговоренні "політично чутливих рішень", які впливають на ці групи, зменшуючи таким чином напруженість та конфліктні ситуації в суспільстві; забезпечувати висвітлення результатів взаємодії з організаціями громадянського суспільства на веб-сайтах органів державної влади. Обов'язково запроваджувати публічні звіти про діяльність органів влади, включаючи створення реєстрів заходів взаємодії

з громадськими організаціями-партнерами влади. Підвищувати рівень компетентності, інституційної спроможності та кваліфікації як посадових осіб органів влади, так і представників організацій громадянського суспільства щодо використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.

Всі ці заходи мають стати складовою частиною нової системи взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації, а також важливими чинниками формування відповідних ціннісних орієнтирів стосовно утвердження широкої демократії, де інтереси громадянина, суспільства й держави будуть взаємодіяти і гармонійно поєднуватися.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Провідний досвід зарубіжних країн свідчить про необхідність використання такої моделі ефективної інформаційної взаємодії органів державної влади з громадськістю в Україні, яка б відповідала сучасним демократичним вимогам і забезпечувала б права і свободи громадян, задоволення їх потреб та підвищення добробуту.

На основі наведеного аналізу ми пропонуємо виділити такі заходи, які будуть спрямовані на зміцнення довіри громадян до спроможності органів державної влади забезпечувати належне управління:

- Розробка спільної заяви ОГС та пріоритетів у сфері управління, завдань та механізмів роботи (можливі приклади: Суспільний договір у Великобританії або Концепція розвитку громадянського суспільства в Естонії). Головна мета: створення чіткої структури співробітництва між урядом і громадянським суспільством.

- Розробка мінімальних стандартів та/або керівних принципів проведення публічних консультацій; Підготовка проектів та підписання між інституційних угод та обов'язкових до виконання рекомендацій щодо призначення представників громадянського суспільства, методів організації та фінансування консультацій. Ці рекомендації повинні спільно розроблятися урядом і сектором громадянського суспільства.

- Відкриття консолідованого консультативного порталу як центрального пункту збору відгуків громадян на політичні пропозиції та проекти нормативних актів. Цей портал має стати платформою для двостороннього зв'язку між громадянами та державними інституціями (успішні приклади можна знайти в Естонії, Нідерландах та Великобританії).

- Впровадження законодавчого регулювання лобістської діяльності.

- Створення на національному рівні консультативного органу з розширеними дорадчими функціями (успішні приклади: Національна рада у Словенії, Економічна і соціальна рада в Болгарії);

- Нарощування потенціалу та здатності державних чиновників і представників ОГС активно та конструктивно спілкуватися і взаємодіяти;

- Сприяння змінам у культурі та кращому розумінню ролі ОГС у процесі прийняття рішень.

- Активізація застосування електронних технологій, які сприятимуть залученню громадськості та моніторингу.

Ініціатива з інтерактивної розробки політичного курсу (цей прикладний Інтернет-ресурс містить зручні й прості онлайн-анкети, полегшуючи респондентам участь у процесі, а політичним керівникам — аналіз отриманих результатів).

Література:

1. Войтков В. "Третий сектор" загнан в пятый угол / В. Войтков // Власть и политика. — 2003. — № 32—33. — С. 12—13.
2. Гостева О.М. Європейський досвід взаємодії органів державної влади та громадських організацій [Електронний ресурс] / О.М. Гостева // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". — 2017. — Вип. 9. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1124>
3. Государственная политика и управление. Учебник. В 2 ч. Часть II. Уровни, технологии, зарубежный опыт государственной политики и управления / Под ред. Л.В. Сморгунова. — М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2007. — 495 с.
4. Основні засади діяльності прес-служб органів державної влади та місцевого самоврядування: світовий та український досвід: наук.-метод. видання / Під наук. керівн. О.С. Поважного. — Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2011. — 107 с.
5. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: навч. посіб. / Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, Ю.С. Ганжуров та ін. — К.: Либідь, 2008. — 440 с.
6. Рудич С. Швейцарія: суспільно-політичний устрій / С. Рудич // Наукові записки / Збірник. — К.: ІПіЕНД, 2004. — 460 с. / Сер. "Політологія і етнологія". — Вип. 25. — С. 192-201.
7. Соціальне партнерство — механізм реалізації прав людини, розбудови правової держави, громадянського суспільства: міжвідомчий наук. збірник / [наук.-досл. ін-т "Проблем людини"; за ред. А.І. Комарової та ін.]. — К., 2001. — Т. 24. — 778 с.
8. Токвіль А. Про демократію в Америці. — К.: Всесвіт, 1999. — 590 с.
9. Халецький А.В. Зарубіжний досвід сприяння розвитку громадянського суспільства [Електронний ресурс] / А.В. Халецький // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". — 2012. — Вип. 11. — Режим доступу до журн.: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=546>
10. Citizens and the New Governance. Beyond New Public Management / Edited by Luc Rouban. — IOS Press, Ohmsha, 1997. — 237 p.
11. DARE Network: "Dream Citizen" — an educational programme on active citizenship for schools [Електронний ресурс] // Democracy and Human Rights Education in Europe. — 2010. — 21.09. — Режим доступу: <http://dare-network.blogspot.com/2010/09/dream-citizen-educational-programme-on.html>
12. Horelli L. When Self-Organization and Urban Governance Intersect: Two Cases from Helsinki / Liisa Horelli, Joanna Saad-Sulonen, Sirkku Wallin, Andrea Botero. — Helsinki: Aalto University, 2012. — 18 p.
13. Necev Z. Mechanisms used by the executive authorities to ensure stakeholders' participation in policy-making — evaluation and recommendations [Електронний

ресурс] / Zoran Necev and Aleksandar Nikolov // Research in Social Sciences in Macedonia. — 2012. — Режим доступу: <http://www.rppp-westernbalkans.net/en/policy-dialogue/Macedonia/mainColu>

References:

1. Vojtkov, V. (2003), "The third sector" is driven into the fifth corner", *Vlast' i politika*, vol. 32—33, pp. 12—13.
2. Hostieva, O.M. (2017), "European experience of interaction between public authorities and non-governmental organizations", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 9, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1124>. (Accessed 20 Jan 2019).
3. Smorgunova, L.V. (2007), *Gosudarstvennaja politika i upravlenie [Government policy and management]*, Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija (ROSSPJeN), Moscow, Russia.
4. Povazhnyj, O.S. (2011), *Osnovni zasady diial'nosti pres-sluzhby orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia: svitovij ta ukrains'kyj dosvid [The main principles of the press service of the bodies of state power and local self-government: world and Ukrainian experience]*, *Donets'kyj derzh. un-t upravlinnia*, Donets'k, Ukraine.
5. Rudych, F.M. Balaban, R.V. and Hanzhurov, Yu.S. (2008), *Politychna systema ta instytuty hromadians'koho suspil'stva v suchasnij Ukraini [Political system and institutes of civil society in modern Ukraine]*, *Lybid'*, Kyiv, Ukraine.
6. Rudych, S. (2004), "Switzerland: social and political system", *Naukovi zapysky*, vol. 25, pp. 192—201.
7. Komarova, A.I. (2001), "Social partnership is a mechanism for realizing human rights, building a rule of law, and civil society", *mizhvidomchyj nauk. zbirnyk*, vol. 24, p. 778.
8. Tokvil', A. (1999), *Pro demokratiiu v Amerytsi [About democracy in America]*, *Vsesvit*, Kyiv, Ukraine.
9. Khalets'kyj, A.V. (2012), "Foreign experience in promoting the development of civil society", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 11, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=546> (Accessed 20 Jan 2019).
10. Rouban, L. (1997), *Citizens and the New Governance. Beyond New Public Management*, IOS Press, Ohmsha, Tokyo, Japan.
11. DARE Network: "Dream Citizen" — an educational programme on active citizenship for schools (2010), "Democracy and Human Rights Education in Europe", available at: <http://dare-network.blogspot.com/2010/09/dream-citizen-educational-programme-on.html> (Accessed 20 Jan 2019).
12. Horelli, L. Saad-Sulonen, J. Wallin, S. and Botero, A. (2012), *When Self-Organization and Urban Governance Intersect: Two Cases from Helsinki*, Aalto University, Helsinki, Finland.
13. Necev, Z. Nikolov, A. (2012), "Mechanisms used by the executive authorities to ensure stakeholders' participation in policy-making — evaluation and recommendations", available at: <http://www.rppp-westernbalkans.net/en/policy-dialogue/Macedonia/mainColu> (Accessed 20 Jan 2019).

Стаття надійшла до редакції 29.01.2019 р.